

VRTČEVA PRILOGA.

Molitev sirote.

Pričelo leto tek je nov —
Ljudém naděje nosi;
In večni Oče Ti duhóv,
Čuj, kar sirota prosi!

Jedíno, kar še svet za mé
Tolažbe hrani, sreče
Tó máterino je srcé,
Srcé gorkó — ljubečel!

A mati bólna je sedàj:
Moč peša jej in — peša;
In skóro se bojim, da kdàj
Sirota je — pogreša! — —

Moj Oče, prosim Te za to:
Naj sreča se obrne;
Naj v máterino se teló
Moč nova — z letom yrne! — —

Vitalis.

B é d a.

(Iz ruskega preložil —k—.)

Vnekej vási stà živela dva kmeta, ki sta si bila ródna brata: jeden je bil siromašen, drugi imovit. Imoviti se preseli v mesto, sezida si veliko hišo ter postane trgovec, a drugi brat siromak često nima nití kosca kruha. Otroci — jeden manjši od drugega — plakajo in prosijo jesti. Od jutra do večera se siromašni kmetič trudi, kakor riba, ki se zaletava ob led, ali vse zamán. Nekoč reče svojej ženi: „Jaz pojdem v mesto in bom prosil brata, da mi s čimur koli pomore.“

In šel je k bratu bogatinu. Ko pride do njega, reče mu: „Oj, bratec moj dragi! Pomozi mi, s čimur vže koli moreš iz moje velike béde; žena in otroci mi so gladni, da se čéz-nje vidi.“

„Ostani pri meni teden dni, da bodeš delal, in pomorem ti!“

Siromak ostane pri bratu: pometa dvorišče, snaži konje, vozi vodo in cepi drva. Ob tednu mu dá bogatin hlebec kruha, rekoč: „Evo ti hlebec kruha za tvoje delo!“

„Povrni ti Bog!“ zahvali se siromak, priklone se in hoče oditi. —

„Postój! Pridi jutri k meni v gostí ter pripelji tudi ženo s sebjó! Jutri je moj god!“ —

„Ej, bratec! kaj hočem pri tebi? Saj znaš sam: k tebi pridejo trgovci v čizmah in lepih kožuhih, a jaz bi prišel v opankih in raztrganem, sivem kaftanu!“ *)

„Nič ne dé, le pridi! Tudi zá-te bode prostora!“ —

„Dobro, bratec! Pridem.“ —

Siromak se vrne domóv, oddá ženi kruh in pravi: „Čuj, žena! Jutri so naju v gosti povabili“ —

„Kakó, v gosti? Kdo je povabil?“ —

„Brat, jutri je njegov god!“ —

„Nù, pa pójdeva!“ —

Zjutraj rano vstaneta mož in žena ter gresta v mesto. Prideta k bogatemu bratu, pozdravita ga in sedeta na klop. Za mizo sedi vže mnogo odlične gospóde. Gospodar pogosti vse, a popolnoma pozabi na siromašnega brata in njegovo ženo. Ničesar jima ne ponudi. Onadva sedita tu, samó da gledata, kako drugi pijó in se gosté. Obed mine. Gosti začnó vstajati izza mize ter se zahvaljevati gospodarju in gospodinji. Tudi siromak vstane s klopi in se globoko priklone imovitemu bratu. Gosti odhajajo židane volje, razsajajo in pojó vesele pesni. Ubogi kmetič pa se vrača s praznim želodcem domóv. —

„Zapójava tudi midva!“ reče ženi. —

„Oj ti bedák! Ljudje pojó, ker so dobro jeli in pili; a kako pride tebi na misel, da bi ti pel?“ —

„Nù, vender sem bil pri bratu ob njegovem godovnem dnevu! Sram me je iti domóv, ne da bi pel. Ako zapójem, mislil si bode vsak, da je tudi mene pogostil . . .“ —

„Nù, pa poj, ako hočeš, a jaz ne bodem pela!“ —

Kmetič zapóje in zdi se mu, da sliši dva glasova; preneha in vpraša ženo:

„Ali si mi ti pomagala peti z zvonkim glasom?“ —

„Kaj ti v glavo ne pade? Jaz na to niti mislila nisem!“ —

„A kdo drugi?“ —

„Tega ne vem,“ reče žena, „zapój vender še jedenkrat!“ —

Zapóje zopet, saj pójé sam, a slišita se dva glasova. Preneha in vpraša:

„Ali si ti, Béda, odzivala?“ —

„Dà, dà! Jaz sem ti pomagala.“ —

„Nù, Béda, idiva torej vkupe!“ —

„Idiva, gospodar! Ali jaz se več ne ločim od tebe.“ —

Kmetič pride domóv, a Béda ga vabi v krčmo. Reče jej: „Nimam novcev!“

„Oj ti čudák, ti! Čimu ti bodo novci! Glej, na sebi imaš pólukožuh! Čimu ti je? Škoraj bode poletje, a ti ga še vedno nosiš! Idiva v krčmo in pólukožuh na stran!“ —

Kmetič in Béda gresta v krčmo in zapijeta pólukožuh. — Drugega dne toži Béda; preveč se je napila in glava jo boli, a vender zopet vabi ubozega kmeta na žganje. —

„Nimam novcev!“ reče kmetič. —

„I, čimu bodo nama novci? Naloži saní na voz — za pijačo bode dosti!“ —

*) Gorenja suknja, kakeršno nosijo vzhodni národí.

„Kaj mu je početi? Siromak se Béde ne more znebiti; vzame saní in voz, pelje se v krémo ter oboje zapije z Bédó. —

Zjutraj Béda še huje toži ter zopet vabi kmeta, naj se gre krepčat. Siromak zapije brano in oralo. Mesec ne preteče, zapravlil je vse; dà, celó hišo je zastavil sosedu in znosil novce krčmarjem. Béda ga zopet nadleguje, rekoč: „Idiva malo v krémo!“ —

„Nè, Béda! Ne morem, za potrato nimam ničesar več.“ —

„Kakó to? Tvoja žena ima dva sarafana*), jednega jej pusti, a drugega zapijva.“

Kmet vzame sarafan, zapije ga in premišljuje: „Sedaj nimam okroglega več, niti bóra niti dvôra, niti jaz niti žena.“ —

Ko se zjutraj Béda zbudi, vidi, da pri kmetu ne more ničesar več dobiti, zatorej reče: „Gospodar!“

„Kaj hočeš, Béda?“ —

„Veš kaj? Pojdi k sosedu in prosi ga par volov in voz!“ —

Kmet gre k sosedu: „Posodi mi“ — prosi — „za nekoliko dnij par volov in voz; delal ti bodem zato ves teden!“ —

„Čímu jih potrebuješ?“ —

„Peljal se bodem v gozd po drva.“ —

„Nù, vzemi; ali ne nakladaj prevelikih tovorov!“ —

„Ej, kaj še, dobrotnik moj!“ —

Privede par volov, sede z Bédó na voz in se peljeta na plano polje. —

„Gospodar!“ reče Béda, „ali veš na tem polji za neko veliko skalo?“ —

„Kaj ne bi vedel!“ —

„Peljiva se tórej naravnost k njej!“ —

„Pripeljeta se na rečeno mesto, ustavita vole in stopita z voza. Béda reče kmetu naj privzdigne skalo. Kmet poprime, Béda mu pomaga. In glej! odvalita jo, pod njo se pa odprè jama, ki je do vrhá nasuta s samim suhim zlatom. —

„Nù, kaj gledaš?“ vpraša Béda siromašnega kmeta, „nosi brzo na voz!“ —

Kmet začne nositi in nakopiči poln voz zlatá; vse do poslednjega zlatnika je pobral iz jame. Ko vidi, da ni v jami nič več zlatá, reče: „Glej, Béda! Ondù je menda še nekaj zlatá.“ —

Béda se sklone in vpraša: „Kje? Jaz ga ne vidim.“ —

„Poglej, tam v kotu se nekaj svetlí!“ —

„Ne vidim ničesar!“ —

„Zlezi v jamo, da bolje vidiš!“ —

Béda zleze v jamo; a komaj je notri, pokrije jo siromak kmetič sè skalo ter reče: „Tako bode bolje! Ako bi te vzel s seboj, ti bédna Béda, zapila bi mi še te novce, da-si ne tako hitro, a vender gotovo.“ —

Kmetič se pripelje domóv, spravi zlato v klet, odvede vole sosedu in začne premišljevatí, kako bi si napravil lep dom. Kupi si lesá, postavi prostorno hišo in začne živeti še mnogo razkošnejše nego li njegov brat. Ne gledé na dolgo pot odpelje se v mesto ter povabi brata z njegovo ženo k sebi na svoj godovni dan. —

„Glej, kaj si izmislíš!“ reče mu imoviti brat. „Sam nimaš kaj jesti in se hočeš radovati na svoj god!“ —

*) Rusko žensko oblačilo.

„Nù, nekđaj je bilo takó, a sedàj, hvala Bogu, nimam nič menj nego ti. Pridi, da vidiš na svoje oči!“

„Dobro, pridem!“ —

Drugega dne se imoviti brat odpravi s svojo ženo na pot in pride k bratu na godovni dan. Ali glej! siromak ima novo in visoko hišo, kakeršne nima niti vsak trgovec. Kmetič ju bogato pogosti, napoji ju z medico in raznimi vini. Bogatec vpraša brata siromaka: „Povej mi vender, kako si tako hitro obogátel?“ —

Brat siromak mu pové vse, kako se mu je pridružila Béda, kako je z Bédo po krémah zapravil vso svojo imovino do zadnjega beliča; samo duša v telesu mu je še ostala. Kakó mu je naposled Béda pokazala zaklad sredi polja, kakó je on zaklad vzel in se iznebil Béde. —

Bogatec mu jame zavidati srečo. „Hajdi!“ misli si, „peljem se na ravno polje, vzdignem skalo in izpustim Bédo, da do tal uniči mojega brata, potlej se ne bode več pred mano bahal s svojim bogastvom!“ —

Pošlje ženo domóv, a sam požene konje na polje. Pripelje se k velikej skali, odvali jo v stran in se priklone, da bi videl, kaj je pod njo. Komaj pripogne glavo — vže skoči Béda iz jame ter mu sede na tilnik. —

„Ahà! zdaj te imam — upije Béda — hotel si me umoriti, pa ni šlo. Nè, sedàj pa ne grem od tebe nikoli več!“ —

„Poslušaj, Béda!“ reče bogatec, „saj te nisem jaz zaprl pod to skalo.“ —

„A kdo drugi, ako ne ti?“ —

„Moj brat te je tù sem zaprl, moj brat. A jaz sem le prišel, da te izpustim.“ —

„Ni res! Lažeš! Prevaril si me jedenkrat, a drugič me ne bodeš.“ —

Krepko zasede Béda imovitega trgovca tilnik, ter ga ne izpusti več. Ta jo prinese domóv in vse njegovo gospodarstvo jame iti rakovo pot. Vže rano zjutraj prične Béda svoje delo, vsak dan vabi trgovca v krémo. Mnogo premoženja gre v krémarjeve roke. — „Takó ne morem dalje živeti,“ misli si trgovec, „dosti dolgo sem vže zapravljaj z Bédo! Čas je, ločiti se od nje; ali kakó?“ Premišljuje, premišljuje in naposled si izmisli nekaj. Gre na prostorno dvorišče, obteše ondù dva hrastova klina, vzame novo kolo in trdo zabije klin od jedne strani v pésto. Poišče Bédo ter jej reče: „Zakaj, Béda, vedno lenobo paseš?“ —

„A kaj naj delam?“ —

„Ej kaj? Idiva na dvorišče skriválico igrat!“ —

Béda je zadovoljna; gresta na dvorišče. Najpred se skrije trgovec, a Béda ga takoj najde. Sedaj pride vrsta na njó. —

„Nu“, reče, „mene ne najdeš tako hitro! Zlezla bodem v kako razpoko.“ —

„Kaj?“ odgovori trgovec „ti še v to kolo ne zlezeš, in zlesti hočeš v kako razpoko!“ —

„V kolo da ne zlezená? Le pogléj, kako hitro!“ —

Béda to rekši, splazi se v kolo; trgovec zabije še od druge strani v pésto hrastov klin, vzdigne kolo in je vrže z Bédo vred v bližnjo reko. Béda utone a trgovec začne živeti po starem. —

